

Soros realizam

Ovaj kontraverzni termin označava pojavu u umetnosti post-socijalističke istočne Evrope devedesetih godina XX veka. Termin je prvi put upotrebio Miško Šuvaković, teoretičar umetnosti iz Beograda i definisao ga u tekstu Ideologija izložbe: o ideologijama Manifeste 2002. godine.

Soros realizam nije realizam u smislu povratka slikarskom realizmu paranoičnog nacionalističkog tipa koji je razvijen u većini postsocijalističkih društava u 80-im i 90-im godinama, a nije ni brutalna varijanta socijalističkog realizma koji je postavljao kanone izražavanja u 30-im, 40-im, 50-im i 60-im godinama na Istoku, već, naprotiv, jeste meko i suptilno uniformisanje i normiranje postmodernog pluralizma i multikulturalizma kao kriterijuma prosvetnog političkog liberalizma koji treba da realizuju evropska društva na prelazu u novi vek. Konkretna korist od ovakvog pristupa je pomeranje sa „ograničene“ (sasvim elitne) emancipacije koju nosi visoka umetnost i alternativa na opšte društvenu emancipaciju u okviru date lokalne kulture. Na primer, teorije poststrukturalizma i vrednosti liberalizma koje imaju karakter „univerzitetskog“ ili „muzejskog“, ali svakako „manjinskog intelektualnog“ diskursa, sada „kroz“ umetnost postaju diskurs, ukus i vrednost „normalne“ kulture tek nastajućeg srednjeg intelektualnog sloja građanstva i njegovog javnog mnjenja (doxe). Konkretna manjkavost ovakvog pristupa umetnosti je uspostavljanje „prosečne preglednosti“ koja umetničke i estetske ciljeve realizuje kao kulturom determinisane efekte. Drugim rečima, umetnost mladih, marginalnih i onih u tranziciji dobija „svoj“ pokretni rezervat obećanih mogućnosti preživljavanja i realizacija.¹

1// Miško Šuvaković, „Ideologija izložbe: o ideologijama Manifeste“ u Platforma SCCA #3, SCCA-Ljubljana, Ljubljana: 2002, <http://www.ljudmila.org/scca/platforma3/suvakovic.htm>

TABAK 1/a
TABAK 1/b
soros realizam
soros realizam

Termin Soros realizam je kontravezan zbog sledećeg. On se zapravo odnosi na društveno i politički angažovanu umetnost, koja je nastajala na prostorima bivše Jugoslavije, u vreme njenog raspada, devedesetih godina XX veka. Ona je afirmisala pozitivne vrednosti demokratski uređenih društava, kakve su emancipacija, multikulturalizam, ljudska prava i slobode. Na taj način, oštro je kritikovala dominantnu ideologiju lokalnog konteksta odnosno nagli uzlet nacionalizma, koji je nastao kao reakcija na propadanje socijalističko-komunističkog uređenja i vrednosnog sistema koji je on reprezentovao. Zbog svojih političko-estetskih postulata, umetnost na koju se odnosi termin Soros realizam mogla se posmatrati kao suprotnost nacionalističkoj umetnosti, ali i onoj koja je, u komunizmu i socijalizmu, nastajala na podsticaj državnih aparata.

S druge strane, sva ova umetnička dela i činove, podržavala je Soros fondacija, kroz svoje centre za savremenu umetnost, čiji je cilj bio da podrže kulturno-umetničke projekte koji doprinose kreiranju socijalnog ambijenta primerenog demokratski uređenom kapitalističkom društvu. Soros centri omogućili su infrastrukturu za profesionalizaciju mlade umetničke scene, kroz produkciju projekata, edukaciju umetnika i radnika u kulturi. Ova edukacija bila je drugačija od one kakva se mogla dobiti u državnim, obrazovnim institucijama. Ipak, da bi dela ovih autora bila producirana i realizovana, bilo je potrebno da se prethodno uklapaju u novo-ponuđeni ideološki makro-okvir. To umetnost koju su podržavale zapadne organizacije, na izvesan način, približava „državnoj umetnosti“ komunizma i socijalizma, ali i državnoj umetnosti produciranoj s ciljem da pomogne buđenju nacionalističkih ideja, iako je Soros realizam, na planu ideologije koju propagira, bio pozicioniran kao njen antipod. Politički angažman je različit, ali je logika 'naručivanja' ista. #

